

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

להרוג בהמה ולנוח

"אין לי בשביל מה לחיות", ייבב ר' שלוימה בשפל קול. נבוך מרבי ישע'לה.

"ישנה בעיה אחת", הביט בו ר' ישע'לה בנחת. גורם לר' שלוימה לשאת עיניים אדומות, מיוסרות, תוהות. "כל דרך שבה תנקוט על מנת לעזוב את העולם הזה, תתפרסם. אתה תלך, אולם אשתך ובניך יישארו עם ביזיונות כפולים ומכופלים. כל העיר תדבר על אביהם הנלוז שנטל את נפשו בכפו. האם מגיע להם עוד סבל חוץ ממה שכבר סבלו???"

ר' שלוימה החריש. צודק הרבי.

"אשיא לך עצה טובה", נם לו רבי ישע'לה לפליאתו המרובה. "לך אל הנהר לטבול ותישאר זמן ארוך מתחת למים. כך לפחות יחשבו שטבעת ולא בינו מה אירע."

ר' שלוימה הרגיש את קומתו מזדקפת. ידוע ידע שאצל רבי ישע'לה ימצא פתרון לצרותיו. כמה טוב וחכם הוא הרבי, שאינו מפציר בו לחזור מתוכניתו, אלא אף מייעץ לו על דרכים חכמות...

"אבל עדיין קיימת בעיה", המשיך רבי ישע'לה לטוות את מחשבותיו בקול. "בימים אלה הנהר קפוא כולו. בעת שתיכנס למים - תצטנן. אתה עלול לחלות..."

ר' שלוימה פרץ על כורחו בשחוק רועם. "רבי, אני מדבר על מוות ואתה מדבר על הצטננות? למי אכפת?"

ניצל רבי ישע'לה את רגעי ההומור המר והחל לעודד את ר' שלוימה שיגיעו ימים טובים יותר. תחב בכפו חבילת שטרות ולא עזבו עד שקיבל הבטחה שישוב בו מרעיונו הנואל.

"אתם שלושה בחורים ולי יש שלוש משאלות", מפתיע הקוסם את שלישיית החברים.

"החלום שלי לחיות באמריקה עם בניין ששייך לי", מציין הזריז שבהם. פוף! הוא נעלם.

"אני חולם לחיות בהוואי", מציין השני. "עם וילה ומשרתים".

פוף! גם הוא נעלם.

"משעמם לי לבד", פוסק האחרון. "אני רוצה שתחזיר אותם..."

בסוף פרשתנו נאמר "ומכה נפש בהמה ישלמנה". מי שהרג את בהמתו של חברו - צריך לשלם.

חז"ל בגמרא (בבא קמא י: דרשו מכך שהתורה לא כתבה "ישלם" אלא "ישלמנה", שבעל הבהמה מטפל בנבלה והמכה משלים) (אל תקרי ישלמנה אלא ישלמנה) את הפער בין מחיר הנבלה למחיר הבהמה בעודה בחיים.

כל עוד לא הרגנו, ברוך השם, בשוגג או במזיד, אף בהמה של הזולת - מה מלמד אותנו הפסוק הזה?

"קצתי בחייו", בכה ר' שלוימה את נפשו בחדרו של הרה"ק רבי ישע'לה מקרעסטיר. "הייתי עשיר ונכבד בקהילתי, אולם מספר עסקאות כושלות גרמו לי לפשוט רגל. בני הקהילה שהפקידו את כספם אצלי הוציאו עלי לעז ובבת אחת הפכתי לעני מרוד ומנודה."

העצה של הרבי הטוב מקרעסטיר

איך הורגים בהמה

* * *

איך מעניקים חיות?

הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' דרש על הכתוב בתהילים "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו", שבכל אחד מישראל קיימת במעמקי לבבו נקודה חיובית. טובה. טהורה.

לא משנה כמה שכבות רוע מכסות אותה, תמיד הנקודה הטובה נמצאת בפנים. בתוך כל אחד יש 'עוד מעט' ששם 'אין רשע'.

לפי דבריו נראה להוסיף בדרך רמז ביאור חלקו השני של הפסוק: "והתבוננת על מקומו", קח את הנקודה הטובה 'ותבנה' אותה. תחזק את הקיים, תפיה בו חיות, תגרום לו לטעום מהטוב שבתוכו ותגדיל אותו.

מספיק להתחיל עם "ועוד מעט". אפילו עם בדיחה חיורת שתעלה חיוך מאולץ.

וה'רשע'? ה'בהמה'? פוף! "ואיננו".

"לא יכולתי להניא אותו מן התוכנית כשהיה שבור ומרוסק", הסביר אחר כך הרבי מקרעסטיר, "מוכרח הייתי לגרום לו לצחוק מעט ורק משנפתח לבו יכולתי להרחיב את הסדק הצר ולמנוע את האסון..."

בספר 'אמרי קדוש' לרה"ק רבי אורי מסטרעליסק, דרש בדרך רמז את הפסוק כלפי ביקורת: אם אתה רואה את החבר שלך שחטא במשהו ועליך מוטל להוכיח אותו, עצור לרגע, וחשוב!

הרי הוא לא חטא כדי להכעיס. בדרך כלל הוא אדם טוב. אלא מה, תאוותו התגברה עליו והוא עשה מעשה 'בהמה'.

אתה רוצה 'להכות' את 'נפש הבהמה' שבו. אולם בכך תיטול ממנו את חיותו, את הנאתו. כיצד הוא יוכל להתאושש אחרי שאפילו את הטעם המועט הטוב שהיה לו - לקחת ממנו?

לפני שאתה ניגש להוכיח: "ישלימנה" - תדאג להצטייד ב'חיות' אחרת שתיתן לו את הרצון להתגבר, להתאושש. תן לו חבל הצלה שבו יוכל להחזיק, ואז תוכל לבקר את הנפש הבהמית שבשלה הוא כשל...

"וייקחו אליך שמן זית זך" (כד, ב)

כידוע וכמפורסם, מצאו רבים רמז בפרשת הדלקת נרות המנורה בבית המקדש, הכתובה בפרשתנו לאחר פרשת המועדות, לימי החנוכה בהם מדליקים נרות.

באחת מנסיעותיו של הגאון רבי ישראל מסלנט שחלו בימי החנוכה, מעירו סלנט לעיר פלונגיין הסמוכה, ביקש מרעייתו שתארוזו לו גם נרות לדרך.

תהתה רעייתו כנגדו: הן הדרך לפלונגיין אורכת שעה קלה, לבטח תגיע לפלונגיין מבעוד מועד ושם תוכל להשיג נרות ותדליק נר חנוכה.

השיב הגר"י סלנטר, שחושש הוא שמא תישבר העגלה בדרך ויתעכב מאוד, ולא יוכל להמתין עד שיגיע לפלונגיין ויצטרך להדליק נרות בדרך.

וכך הווה.

כששב רבי ישראל לסלנט, נתן לעגלון תוספת שכר על הנסיעה.

את התוספת נימק "מי יודע אם לא התקלקלה עגלתו בשל המילים שהוצאתי מפי, ואני חייב לשאת עמו בנוזק..."

"ולאחותו... לה ייטמא" (כא, ג)

בגמרא (סוטה ג.) נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בשלושה ביאורי מקראות: א. כאשר התורה כותבת שמותר לכהן להיטמא לאחותו "לה ייטמא" - לרבי ישמעאל רשות ואינו חייב להיטמא לה, ולפי רבי עקיבא התיבות "לה ייטמא" הן מצווה לכהן להיטמא לאחותו. ב. "וקינא את אשתו", לרבי ישמעאל רשות, לרבי עקיבא חובה. ג. "לעולם בהם תעבודו", לרבי ישמעאל רשות, לרבי עקיבא חובה.

שואלים תוספות על אתר: הרי במסכת מכות (כג:) למדנו שיש בתורה תרי"ג מצוות, שש מאות ושלוש עשרה. ואם לפי רבי ישמעאל שלוש מצוות הללו הן רשות, הרי יש רק תרי"ג מצוות. ואם נאמר שיש תרי"ג מצוות לפי רבי ישמעאל, אז לפי רבי עקיבא יש תרי"ו מצוות!?

תשובה גאונית בפשטותה כתב הגאון רבי דוד אופנהיים בספר 'משיב ציון': במשנה (מנחות כח.) מובאת שיטת תנא קמא "ד' ציציות מעכבות זו את זו, שארבעתן מצווה אחת", דהיינו שארבעה גדילי הציצית הם מצווה שלמה, ואם יש רק שלושה גדילים - אין כאן מצווה.

חולק עליו רבי ישמעאל ואומר "ארבעתן ארבע מצוות". לפי זה, מציין ה'משיב ציון', שלושת הגדילים בציצית שמהווים מצוות "חדשות" - משלימות את החשבון לתרי"ג מצוות לשיטת רבי ישמעאל.

ולא תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד

מבאר רבנו חיים ויטאל שהכהנים העוסקים בעבודת המקדש והקרבתות - מצילים מן המוות בעבודתם הקדושה, ואם כן - הם עושים את החסד הגדול ביותר עם הנפטרים, בכך שהם מיייתרים את הצורך (באחוזים מסוימים) לטפל בקבורת הנפטרים.

כיון שעבודתם היא עבודת קודש של הארכת חיים, מטעים מהרח"ו, אין מן הראוי שיעסקו במקביל באלו שחיהם נגדעו.

הדרך הטובה ביותר לצאת מן האסון - היא למנוע אותו מראש. (מישהו הזכיר בידוד, מסכה, אלכוהול?)

לא צריך פסוק בתורה כדי להסכים לעיקרון הפשוט הזה.

התורה מלמדת אותנו לא רק שכדאי למנוע אסון, אלא: איך מונעים את האסון בצורה הרחבה ביותר שלו. כיצד נערכים אליו במקסימום האפשרי.

על ידי לימוד התורה והעמל בה, ניתן להכניס כמה שיותר אור שיאיר את עינינו במניעת אסונות, במקום לנסות ללמוד מדי פעם את הווירוס החדש או את הכלים שעוזרים (בעיני בשר) להתגונן מפניו.

כשאין לנו עבודת הקרבנות של הכהנים, "ונשלמה פרים שפתינו" - כל אחד יכול להוסיף בלימוד התורה ולמנוע עוד קצת "חסד של אמת" כואב ומייסר.

השני שותק, כעס בעל הסימנים על חברו החכם: "למה רק אני צריך להדריך אותו ולעזור לו, ואתה יושב בשקט ואינך מסייע?"

"הסימנים שלך לא שווים הרבה", השיב החכם השני בשקט, "כי מדי יום או יומיים מחליפים בבית הסוהר את כלי המאכל. הסימנים של היום לא רלוונטיים כלום לגבי מחר. הוא טיפש ואינו מסוגל להבין מעבר להבנה נקודתית מאוד.

"במקום לטרוח כמוך ללמד אותו

**אחרי ימים ספורים
כעס בעל הסימנים על
חברו החכם: "למה רק
אני צריך להדריך אותו
ולעזור לו, ואתה יושב
בשקט ואינך מסייע?"**

סימנים שמחר לא שווים מאומה, אני מנסה כבר כמה ימים לחצוב חור קטן בקיר. ברגע שתיכנס טיפת אור מבחוץ - לא נצטרך להסביר יותר כלום!"

כדי למנוע את ה'שידוך' המתבקש בין מידת הכהנים לחסד של אמת, באה התורה ומזהירה "לנפש לא ייטמא בעמיו".

מדוע?

"לנפש לא ייטמא בעמיו" (כא, א)

לקבור נפטרים זהו חסד של אמת.

לכאורה, מציין רבנו חיים ויטאל, בספרו 'עץ הדעת טוב', נראה הדבר כאכזריות שהתורה אוסרת על הכהנים להיטמא למתים.

מה גם, שמידת הכהנים - כידוע אף למי שלא עוסק בנסתרות - היא 'חסד', ואדרבה. להם מתאים יותר מכל לעסוק בחסד אחרון של קבורת המת.

שני חכמים וטיפש היו בבור הכלא.

נשמע כמו בדיחה, אבל זו פתיחה למשל נפלא של הרבי ר' בונים מפשיסחא, ששווה לזכור: בור הכלא היה אפל בלי טיפת אור. מדי יום הוכנסו כלים ובהם דברי מאכל אל התא החשוך.

הטיפש לא הצליח להתמודד עם זיהוי הכלים בצורה נכונה בחושך. מדי יום כשניסה לאכול מן הכלים, פגע בגמלוניות מגושמת בכלי המאכל בצורה לא נכונה, ורוב מאכלו נשפך לרצפה.

אחד מן החכמים ריחם עליו. מדי יום לפני שהחלו לאכול, מישש החכם את הכלים שקיבלו, ואז ניסה ללמד את הטיפש סימנים שיעזרו לו לזהות איך לגשת למאכל: מהי הקערה, מהי הכף, מה מכניסים לתוך מה ומאיזה צד אווזים את המזלג.

אחרי ימים ספורים שבהם אחד החכמים עזר לטיפש עם סימנים שיסייעו לו לאכול יותר, בעוד החכם

חֶשְׁבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ס התורה

הכניסה לפרדס: "וספרתם לכם" (כג, טו)

אחד מגדולי ישראל לפני כמאתיים שנה התבקש להגיע לבית מדרש לרבנים.

בהגיעו למקום נוכח לדעת שמדובר במוסד של המשכילים שניסו להערים עליו ולהציג את ביקורו במוסד כהסכמה לזרעם. ניסה הרב לעמוד על טיבם של הלומדים בדברי תורה ונוכח כי הם ריקים מכל.

"חשבון אתם כן יודעים?" שאל הרב.

"בוודאי", שמחו הללו סוף סוף להראות את חכמתם.

"אם כן", ביקש מהם הרב, "אמרו נא לי: כמה היום לעומר?"...

פשט: "כי כל איש אשר בו מום לא יקרב" (כא, יח)

המילה "כי" בדרך כלל באה לתת טעם לאמור לפנייה. והנה בפסוק הקודם נאמר "איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלוקיו". כהן שיש בו מום, אסור לו להקריב.

מה הטעם? "כי כל איש אשר בו מום לא יקרב".

ולכאורה הטעם עצמו אינו מוסיף שום ביאור באיסור.

בספר 'הכתב והקבלה' ביאר את כפל הלשון לפי דברי התורה כהנים: הפסוק הראשון מדבר על כהן שיש לו מום קבוע, ואילו הפסוק השני מדבר על כהן בעל מום עובר. לשניהם נאסר להקריב.

ופירוש המילה "כי", יתבאר בלשון "כן". וכך פשוטו של מקרא: "איש

בפרשתנו, לגלג על כך שאופים את הלחם בערב שבת ואוכלים אותו רק בשבת הבאה, ואין דרך המלך לאכול "פת צוננת של תשעה ימים".

מכאן הוא כבר הסיט את הדיון לכיוון "לחם" אחר, 'לחם מן השמים'. וזו כוונת הפסוק "ויצא בן אישה ישראלית", יצא ממעמד הגרים והערב רב, בטענה שאמו מישראל, ועל אף שהוא "בן איש מצרי" רצה להיכנס "בתוך בני ישראל" הניזונים מן המן.

סוד: "ממחרת השבת... תמימות תהינה... והקרבתם מנחה חדשה" (כג, טו-טז)

לכאורה, מתאים היה יותר שנתחיל לספור ספירת העומר בליל הסדר עצמו. מדוע מתחילים לספור רק במוצאי יום טוב.

מבאר הרמ"ק ב'פרדס רימונים', שכאשר התבקשו ישראל לעשות ברית מילה בליל פסח במצרים - סירבו. רק כאשר הריחו את ריח פסחו של משה והתאוו לאכול ממנו, הסכימו לעשות ברית מילה כדי שיוכלו לאכול מן הפסח.

נמצא לפי זה, שכאשר העריב ליל ט"ו בניסן - עד חצות הלילה, היו ישראל שקועים עדיין במ"ט שערי טומאה ועדיין עבדי פרעה הם. רק כאשר ערכו ברית מילה, יכלו להיקרא עבדי ה'. אולם החמה כבר שקעה ואין זה "תמימות".

לכך נצטוונו "ממחרת השבת... תספרו חמישים יום", רק ממוצאי הפסח יכולים למנות יממות שלמות בטהרה, עד היום החמישים. או אז "והקרבתם מנחה חדשה לה".

מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום", קבוע - "לא יקרב. (ו) כן כל איש אשר יהיה בו מום", אפילו עובר, "לא יקרב".

רמז: "והניף את העומר לפני ה' לרצונכם" (כג, יא)

ביאר הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן בדרך רמז: הכהן המניף, הוא רמז לצדיק, שתפקידו תמיד לרומם ולהניף את בני ישראל ולקרבתם "לפני ה'".

אולם הכל בתנאי אחד: "לרצונכם" - כפי מידת הרצון שיש בכם, כך יוכל הצדיק לרומם אתכם...

דרש: "ויצא בן אישה ישראלית... בתוך בני ישראל" (כד, י)

נחלקו במדרש מהיכן יצא בן הישראלית. אך גם יש להבין: אם יצא ממקום כלשהו - להיכן הלך.

מבאר הגה"ק רבי אברהם אזולאי, בספר 'בעלי ברית אברם', באופן נפלא בדרך דרוש: לפי אחת הדעות במדרש יצא בן הישראלית "מפרשה שלמעלה", דהיינו, שלגלג על פרשת לחם הפנים הכתובה לפני כן בתורה.

מקדים ה'בעלי ברית אברם': בני ישראל שהיו במדבר היו ניזונים מן המן. אולם הגרים והערב רב שעלו איתם, היו מסתפקים בשירי המן בלבד. בן הישראלית שאביו היה מצרי, החליט שאין דינו כשאר הגרים. שכן אמו מישראל ומדוע לא יאכל מן כמו כל ישראל.

אולם כדי לפתוח את הדיון בנושא, הוא היה זקוק לטריגר. הוא הציג את פרשת לחם הפנים שנאמרה